

Sv. Antonu pa je bila takrat Amalija Lorbek, v Kontrolorju Škrobarju upodobljena pod imenom Milika Ljubec.

Alfonz Gspan

OB SMRTI JANKA ŠLEBINGERJA

Dne 3. februarja 1951 je v svojem mirnem zatočišču v Gornji Radgoni umrl slovenski literarni zgodovinar in bibliograf, dolgoletni ravnatelj sedanje Narodne in univerzitetne knjižnice v Ljubljani, dr. Janko Šlebinger. Z njim je naša slavistična in slovenistična znanost izgubila enega onih redkih mož, ki so ji posvetili vse svoje življenje in delo do poslednjega diha.

Janko Šlebinger se je rodil dne 19. oktobra 1876 na Ledinku pri Sv. Ani na Krempergu malemu kmetu s številno družino. Izredna marljivost, osebna skromnost, strah pred vsakršnimi slovesnimi nastopi, to so lastnosti, ki jih je prinesel že iz domače hiše. Tudi njegova globoka ljubezen do rodne zemlje in do vseh manifestacij slovenskega duha, zlasti do slovenske knjige, korenini v domači hiši na narodnostno ogroženem delu slovenske zemlje. Ta ljubezen do vsega slovenskega je našla svojo smer in svoje potrdilo v razgibani dijaški družbi v mariborskem dijaškem semenišču, kjer je Šlebinger preživel čas svojega gimnazijskega študija in se že tedaj usmeril v slovensko literarno zgodovino.

Po gimnazijski maturi je odšel na dunajsko univerzo in poslušal slavistiko in germanistiko. Tu je leta 1903 promoviral. Po končanih univerzitetnih študijah ga je vleklo h knjižničarskemu delu v Dvorni knjižnici na Dunaju, kjer bi se lahko ves posvetil bibliografiji; na nasvet svojega rojaka in poznejšega tasta Franca Simoniča pa je končno sprejel profesorsko službo v domovini, čeprav je bil tedaj že globoko v znanstvenem delu. Kot profesor na II. drž. gimnaziji v Ljubljani (1903—1906) je vendarle našel še toliko časa, da je objavljaj znanstvene razprave in redne bibliografske letne preglede. Ko pa je bil premeščen na gimnazijo v Novem mestu (1906), je bil tako odrezan od slovenskega literarnega dogajanja, da je bilo njegovo znanstveno delo skoraj onemogočeno. Po premestitvi na realko v Ljubljani (1909) se je dela za slovensko bibliografijo lotil s podvojeno vnemo in prevzel še vrsto drugih dolžnosti na svoja ramena (uredništvo »Ljubljanskega zvana«, uredništvo publikacij Tiskovne zadruge, izdaje raznih slovenskih pisateljev itd.).

Leta 1925 je bil dr. Janko Šlebinger pridružen študijski knjižnici (poznejši Univerzitetni biblioteki) v Ljubljani, kjer se je končno lahko posvetil svojemu najljubšemu delu — slovenski bibliografiji in biografiji. Od leta 1927 je bil temu zavodu ravnatelj.

Janko Šlebinger se je usmeril v slovensko literaturo že kot gimnazijec. Seveda je pisal skraja tudi pesmi. Z njimi, z ocenami in poročili je sodeloval (pod psevdonomom J. Š. Milinsin) tudi v zagrebškem slovensko-hrvaškem dijaškem listu »Nova nada«, kateremu je bil prav Šlebinger najbolj vnet širitelj med slovenskim dijaštvom. Toda nekateri prispevki v tem lističu kažejo, da se je že kot dijak ukvarjal s slovensko književno zgodovino bolj, kot je bilo potrebno samo za šolo. O tem pričajo zlasti njegovi popravki Glaserjeve »Zgodovine slovenskega slovstva«, ki jih je objavil v »Novi nadi« leta 1898.

Na Dunaju se je Šlebinger morda ravno ob navedenem Glaserjevem delu, ki je ponesrečena kombinacija bibliografije in slovstvene zgodovine, odločno posvetil bibliografiji. Področje svojega delovanja je pozneje razširil še na bibliografiji najsorodnejšo vejo literarnozgodovinskega dela, na biografijo, a se prave literarnozgodovinske raziskave loteval le izjemoma. Že kot študent na Dunaju je sodeloval pri bibliografiji Oblakovih spisov v Murkovi monografiji o Vatroslavu Oblaku (Knezova

knjižnica VI, 1899). Njegove bibliografske preglede s področja jezika, literature, etnografije in zgodovine pri Slovencih v letu 1901 sta prinesla »Věstník slovanské filologie a starožitnosti« II, Praha 1902, in »Slavjanovědění v 1901 godu«, S. Peterburg 1903. Pri »Slovenski matici« pa je z letom 1902 prevzel za dr. Karlom Glaserjem letne bibliografske preglede vsega slovenskega tiska, kakor jih je priobčeval Zbornik Matice slovenske oziroma pred tem njen Letopis. Šlebinger je te letne preglede preuredil tako, da je, kot pravi sam, »uvrstil med knjižni pregled... tudi važnejše članke, vsaj one ki zanimajo slovstvenega zgodovinarja. Po zgledu »Věstníka slovanské filologie a starožitnosti« in »Slavjanovědění« peterburške akademije sem dodal naslovom knjig še seznam kritik in poročil, ki so pisane v slov. jeziku.« (ZMS V, 1903, str. 199.) Seveda je skrbel tudi za čim večjo popolnost in točnost svojih pregledov. Vrzel, ki je v letnih pregledih nastala zaradi njegovega odhoda v Novo mesto, je po povratku izpolnil tako, da je bibliografijo za celih šest let obdelal skupaj in izdal v posebni knjigi pri »Slovenski matici« (Slovenska bibliografija za l. 1907—1912, Lj. 1913). Knjiga pa seveda ni šla naglo v denar in to je bil razlog, da je po letu 1913 tudi taka institucija, kot je »Slovenska matica«, odpovedala »Slovenski bibliografiji« streho v svojih publikacijah.

Šlebingerju so se sedaj nabirali listki v njegovih privatnih kartotekah; objavljati mu je uspelo poslej dolga leta le specialne strokovne preglede v domačih in tujih publikacijah. Tako je objavil slovensko jezikoslovno literaturo za leto 1909 do 1917 v časopisu »Rocznik slavistyczny« III—VIII (Kraków 1910—1918), za leta 1913—1918 pa je podoben pregled objavil v I. letniku ČJKZ (1918), le delno pa je bil pregled slovenskih jezikovnih spisov za leta 1914—1922 objavljen v »Južnoslov. filologu« III (Beograd 1922—1923). Leta 1915 mu je začela »Carniola« objavljati bibliografijo zgodovine, zemljepisja, narodopisja, umetnosti, slovstvene zgodovine, jezikoslovja in prirodoznanstva, leta 1920 pa so se ti pregledi, a sedaj obsegajoči samo poglavja jezikoslovje, slovstvena zgodovina in življenjepisi, zgodovina, preselili v ČJKZ in izhajali v njem vse do 1928. Teh svojih pregledov pozneje ni mogel več nadaljevati, ker ni našel zanje primerne revije, pač pa je v »Zborniku za umetnostno zgodovino« X—XIII v letih 1930—1935/36 objavil bibliografijo literature o umetnosti na Slovenskem za leta 1929—1935.

Letni pregled celotne slovenske knjižne produkcije je v razdobju med obema vojnama izšel le enkrat, t. j. za leto 1929 v Slovenskem tisku I. (1930) in separatno; nadaljevanje za leto 1930 pa je ostalo že nedokončano, ker je Slovenski tisk še pred koncem II. letnika zamrl.

Iz navedenega vidimo, da so bile okoliščine za objavljanje letnih bibliografskih pregledov v predaprilski Jugoslaviji celo hujše kot v stari Avstriji, in tako so kljub Šlebingerjevi najboljši volji nastale občutne vrzeli. »Te vrzeli pričajo o kratkovidnosti odločilnih faktorjev, ki se niso zavedali, da tiči v dobri bibliografiji važen znanstven pripomoček, mostiček za internacionalno evidenco ter pogoj za prihranek časa in energije znanstveniku.« (Kidrič, ČJKZ VI, 246.)

Poleg zgoraj navedenih strokovnih bibliografij je objavil Šlebinger po prvi svetovni vojni tudi vrsto osebnih in drugih zaokroženih bibliografskih pregledov: bibliografijo Cankarjevih spisov (Spominu Ivana Cankarja, Lj. 1910); Župančičevo literarno delo (Jubilejni zbornik za petdesetletnico Otona Župančiča, Lj. 1928); »Publikacije Slovenske matice od l. 1864—1930.« (Lj. 1930), »Slovenske časnike in časopise. Bibliografski pregled od 1797 do 1936.« Lj. 1937; »Bibliografijo slovenske kmetijske literature v letih 1919 do 1938« (s sodelovanjem ing. arh. Janeza Marentiča) Lj. 1939. Tudi »Album slovenskih književnikov« (Lj. 1928), ki ga je uredil Šlebinger, prinaša poleg slik strnjene biografske in bibliografske podatke za upoštevane književnike.

Vzporedno z bibliografskimi je Šlebinger z enako vztrajnostjo zbiral in objavljati tudi biografske podatke. Še pred začetkom izhajanja »Slovenskega biografskega leksikona« je objavil dolgo vrsto biografij po najrazličnejših listih in zbornikih, največ v »Ljubljanskem zvonu« in »Carnioli«. Uredniku »Slovenskega biografskega leksikona« pa je postal naravnost idealen pomočnik in sodelavec. V njem je objavil blizu dve sto temeljitih biografij slovenskih kulturnih delavcev, zlasti manj znanih pokrajinskih literatov, pedagogov, tiskarjev, založnikov, urednikov in časnikarjev.

Kot urednik »Ljubljanskega Zvona« v letih 1910—1916 je reviji vtisnil nekaj svojega zbirateljskega značaja, obdržal pa jo je kljub pomanjkanju sodelavcev tudi v najhujših letih prve svetovne vojne na lepi višini, čeprav je moral pogosto cele pole polniti sam. Da bi ji vendarle dal vsaj videz pestrosti, je svoje članke, ocene in poročila podpisoval z najrazličnejšimi šiframi, inicialkami in psevdonimi, ali pa jih je objavljati tudi anonimno. Pri njegovem uredniškem delu je treba omeniti tudi vrsto izdaj starejših slovenskih literarnih del, med njimi zlasti nedokončane Zbrane spise Frana Maslja-Podlimbarskega.

Janko Šlebinger je celih dvajset let uspešno vodil našo centralno znanstveno knjižnico. Skrbel je za njen napredek v težkih časih, ko je bila brez zadostnih sredstev in primernih prostorov, sodeloval v boju za novo poslopje, jo v prvih dneh okupacije selil v novo hišo, doživel v letih osvobodilne vojne poleg obilnih osebnih krivic in nesreč (Nemci so mu odpeljali iz Gornje Radgone bibliografsko gradivo in del slovenske knjižnice) tudi katastrofo svojega zavoda, ko je na glavno čitalnico zgrmel vojaško letalo in jo z vsemi knjigami vred uničilo. Po osvoboditvi je hitro dosegel popolno obnovitev knjižničnega poslopja in izposloval reorganizacijo in preureditev Univerzitetne biblioteke v centralno Narodno in univerzitetno knjižnico. Da bi v novih, za znanstveno delo ugodnejših okoliščinah zagotovil redno izhajanje letne bibliografije, je skrbel, da je bil v knjižnici z zakonito uredbo osnovan tudi poseben bibliografski oddelek.

Osebnostno je bil Janko Šlebinger tih, skromen, a pri tem dober in ustrežljiv. Nikdar se ni človek zastonj obrnil nanj za znanstveni podatek ali za kak drug nasvet pri znanstvenem delu.

Slavističnemu društvu je bil zvest član od vsega začetka in daljšo dobo tudi revizor.

Slovenska akademija znanosti in umetnosti ga je za njegove zasluge izvolila za dopisnega člana in mu naložila izdelavo večjih bibliografskih del, ki pa jih zaradi težke bolezni in smrti ni mogel več izvršiti.

S svojim literarnozgodovinskim delom, zlasti na področju bibliografije in biografije, si je dr. Janko Šlebinger postavil trajen spomenik v slovenski kulturi.

Prim.: [J. Rus:] Dr. Janko Šlebinger, petdesetletnik (Jutro, 1926, str. 241). — [Fr. Kidrič:] Novi ravnatelj študijske knjižnice v Ljubljani (Jutro, 1927, št. 7). — J. Grafenauer: Šlebinger Janko (Nar. encikl. IV, str. 698—699). — Fr. Kidrič: Ob Šlebingerjevi petdesetletnici (Časopis za slov. jezik, književnost in zgodovino, VI, 1927, str. 245—248). — [B. Borko:] Življenje moža med knjigami. Ob šestdesetletnici ravnatelja dr. Janka Šlebingerja (Jutro, 1936, št. 242). — Janko Šlebinger (Letopis Akademije znanosti in umetnosti v Ljubljani, II. knj., str. 54—58). — [J. Logar:] Ob smrti dr. Janka Šlebingerja (Ljudska pravica, 1951, št. 31). — V. B[ohinec]: Dr. Janko Šlebinger (Slov. poročevalec, 1951, št. 37). — [M. Rupel:] Dr. Janko Šlebinger, 18. 10. 1876—3. 2. 1951 (Slovenski knjižni trg, 1951, št. 2). — J. Glazer: V spomin dr. Janku Šlebingerju (Nova obzorja, 1951, str. 241—244). — J. Logar: Janko Šlebinger (Vjesnik bibliotekara Hrvatske, 1951, str. 275—277). — Bibliografijo Šlebingerjevih spisov išči v Časopisu za slov. jezik, književnost in zgodovino VI, str. 246—248, in v Letopisu Akademije znanosti in umetnosti v Ljubljani, II. knjiga, str. 54—58.

Janez Logar